

Misol uchun energetika muhandisligi sohasiga doir matn tarjimasidan DeepL SI tarjima vositasi yordamida tarjima qilingan bir misolni keltiramz:

Original (EN): Thermal efficiency in combined cycle power plants can reach up to 62%. SI tarjimasini (UZ): Kombinatsiyalashgan energiya bloklarida issiqlik samaradorligi 62% gacha yetishi mumkin. Mazkur tarjima jarayonida SI terminlarni ajratib beradi. Matndan SI quyidagi sohaviy terminlarni avtomatik aniqlaydi:

- combined cycle
- thermal efficiency
- power plant
- turbine inlet temperature.

Demak, Sun'iy intellekt vositalari sohaviy tarjimada texnik va muhandislik matnlarini yuqori tezlikda, kontekstual aniqlik bilan va terminologik izchillikni ta'minlagan holda tarjima qilish imkonini beradi. Ular katta hajmdagi matnlarni qisqa vaqt ichida qayta ishlash, takrorlanuvchi segmentlarni avtomatik aniqlash va bir xil tarjimani saqlash, shuningdek ko'p tilli muhitda ishlash orqali tarjimonning samaradorligini oshiradi. Shu bilan birga, terminologik bazalar va CAT vositalari bilan integratsiya qilish funksiyasi orqali murakkab texnik terminlarning to'g'ri qo'llanishini kafolatlaydi.

Xulosa qiladigan bo'lsak, sohaviy tarjimada elektron resurslardan foydalanish tarjimon ishini sezilarli darajada yengillashtiradi va terminologik aniqlik, matn izchilligi hamda sifatni ta'minlashga xizmat qiladi. Ayniqsa, korpuslar va terminologik bazalar – sohaviy realiyalarni to'g'ri qo'llash, CAT vositalari – tarjima jarayonini tezlashtirish va standartlashtirish, Sun'iy intellekt vositalari esa – kontekstual tahlil va moslashtirish imkoniyatlarini yaratadi. Shu bois, zamonaviy sohaviy tarjimonni tayyorlashda elektron resurslardan samarali foydalanish ko'nikmasi tarjimon kompetensiyasining ajralmas tarkibiy qismi sifatida qaralishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Bakirova, H.B. The content of teaching foreign languages. Eurasian Journal of Learning and Academic Teaching, 2022. 2. 91-94.
2. Bakirova, H.B., Usmanova, L.A., Djuraeva, N.B., & Saidvalieva, D.R. (2021). The role of terms of specialty in professionally oriented education. Journal of Hunan University (Natural sciences) Vol, 48.
3. Bielsa, E., Bassnett, S. Translation in Global News. – London: Routledge, 2009. – 160 p.
4. Cabré, M. T. Terminology: Theory, Methods and Applications. – Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 1999. – 248 p.
5. Koehn, P. *Statistical Machine Translation*. – Cambridge: Cambridge University Press, 2010. – 433 p.
6. Lommel, A., Uszkoreit, H., Burchardt, A. Multidimensional Quality Metrics (MQM): A Framework for Declaring and Describing Translation Quality Metrics // Tradumàtica. – 2014. – №12. – P. 455–463.
7. Sager, J. C. A Practical Course in Terminology Processing. – Amsterdam: John Benjamins, 1990. – 252 p.
8. Vaswani, A. et al. Attention Is All You Need // Advances in Neural Information Processing Systems. – 2017. – P. 5998–6008.
9. Атиязов С. Ж., Жумамуратова С. С. Терминология ва таржима масалалари // Филология масалалари. – 2022. – №3. – Б. 45–52.

OLIV TA'LIMDA SUN'IY INTELEKTNII INTEGRATSIYA QILISH UCHUN NAZARIY VA KONTSEPTUAL ASOSLAR

Bazarova J.A.

Jizzax Politehnika institute, Jizzax, O'zbekiston Respublikasi
bazarovajamila1@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqola Sun'iy intellekt (AI) texnologiyalarini oliy ta'limga integratsiya qilish uchun zarur bo'lgan nazariy va kontseptual asoslarni o'rganadi. SI ta'lim sohasini o'zgartirishda davom etar ekan, asosiy nazariy konstruksiyalarni tushunish samarali amalga oshirish uchun juda muhim ahamiyatga ega. Ushbu tadqiqot universitet muhitida Sun'iy intellektni integratsiyalashni qo'llab-quvvatlovchi asosiy pedagogik nazariyalar, o'quv jarayonlari va tizimli yondashuvlarni o'rganadi. Tadqiqot Sun'iy intellektning muvaffaqiyatli qabul qilinishiga ta'sir qiluvchi muhim omillarni, jumladan konstruktivist o'rganish nazariyasi, moslashuvchan o'rganish modellari va institutsional tayyorgarlik usullarini aniqlaydi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, ta'lim psixologiyasi, texnologiyani qabul qilish modellari va tashkiliy o'zgarishlar nazariyasini birlashtirgan keng qamrovli nazariy asos oliy ta'lim muassasalarida barqaror Sun'iy intellekt integratsiyasi uchun zarurdir.

Kalit so'zlar: Sun'iy intellekt, oliy ta'lim, nazariy asoslar, pedagogik yondashuvlar, ta'lim texnologiyalari, konstruktivizm, moslashuvchan o'rganish, institutsional integratsiya.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ИНТЕГРАЦИИ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В ВЫСШЕМ ОБРАЗОВАНИИ

Базарова Ж.А.

Джизакский политехнический институт, Джизак, Республика Узбекистан
bazarovajamila1@gmail.com

Аннотация: Данная статья исследует теоретические и концептуальные основы, необходимые для интеграции технологий искусственного интеллекта (ИИ) в высшее образование. По мере того как ИИ продолжает трансформировать сферу образования, понимание ключевых теоретических конструктов приобретает критически важное значение для эффективной реализации. Настоящее исследование изучает основные педагогические теории, учебные процессы и системные подходы, поддерживающие интеграцию искусственного интеллекта в университетской среде. Исследование выявляет ключевые факторы, влияющие на успешное внедрение искусственного интеллекта, включая теорию конструктивистского обучения, модели адаптивного обучения и методы институциональной готовности. Результаты показывают, что комплексная теоретическая база, объединяющая психологию образования, модели принятия технологий и теорию организационных изменений, необходима для устойчивой интеграции ИИ в высших учебных заведениях.

Ключевые слова: искусственный интеллект, высшее образование, теоретические основы, педагогические подходы, образовательные технологии, конструктивизм, адаптивное обучение, институциональная интеграция.

THEORETICAL AND CONCEPTUAL FOUNDATIONS FOR INTEGRATING ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN HIGHER EDUCATION

Bazarova J.A.

Jizzakh Polytechnic Institute, Jizzakh, Republic of Uzbekistan
bazarovajamila1@gmail.com

Abstract: This article examines the theoretical and conceptual foundations necessary for integrating artificial intelligence (AI) technologies into higher education. As AI continues to transform the field of

education, understanding the core theoretical constructs is critically important for effective implementation. This study explores the key pedagogical theories, learning processes, and systematic approaches that support the integration of artificial intelligence in a university environment. The research identifies critical factors influencing the successful adoption of artificial intelligence, including constructivist learning theory, adaptive learning models, and institutional readiness methods. The results indicate that a comprehensive theoretical foundation combining educational psychology, technology acceptance models, and organizational change theory is essential for sustainable AI integration in higher education institutions.

Keywords: artificial intelligence, higher education, theoretical foundations, pedagogical approaches, educational technologies, constructivism, adaptive learning, institutional integration.

Kirish. Sun'iy intellektning oliy ta'limga integratsiyasi bilim yaratish, tarqatish va egallash usulida paradigma o'zgarishini anglatadi (Holmes va boshq., 2019). Dunyo bo'ylab universitetlar raqamli transformatsiyani qabul qilayotgan bir paytda, Sun'iy intellektni joriy etish uchun mustahkam nazariy asoslarga ehtiyoj tobora ortib bormoqda. SI integratsiyasining samaradorligi faqat texnologik imkoniyatlarga emas, balki mustahkam pedagogik asoslar va yaxshi tushunilgan amalga oshirish strategiyalariga ham bog'liq (Luckin va boshq., 2016).

Hozirgi tadqiqotlar Sun'iy intellektni ta'lim kontekstlarida muvaffaqiyatli qabul qilish uchun o'quv nazariyasi, o'quv dizayni, tashkilot o'zgarishlarini boshqarish va texnologik infratuzilmani o'z ichiga olgan ko'p o'lchovli yondashuvni talab qiladi (Selwyn, 2019). Biroq, ko'plab muassasalar Sun'iy intellekt integratsiyasiga yetarli nazariy asoslarsiz yondashadi, bu esa optimal bo'lmagan natijalarga va transformatsion ta'lim tajribalari uchun imkoniyatlarni boy beradi.

Ushbu maqola oliy ta'limda Sun'iy intellekt integratsiyasi sa'y-harakatlarini qo'llab-quvvatlashi kerak bo'lgan nazariy asoslarni o'rganish orqali bu bo'shliqni bartaraf etishni maqsad qiladi. Biz ta'lim psixologiyasi, o'quv fanlari va tashkilot nazariyasidan asosiy kontseptual asoslarni o'rganamiz, ular SI texnologiyalaridan samarali foydalanishni istagan muassasalar uchun muhim yo'riqnoma beradi.

Sun'iy intellekt yordamida o'rganish uchun konstruktivist asoslar

Piaget (1952) va Vygotsky (1978) tomonidan ilgari surilgan konstruktivistik o'rganish nazariyasi SI ta'lim tajribalarini qanday yaxshilashi mumkinligini tushunish uchun asos yaratadi. Konstruktivizmga ko'ra, o'quvchilar ma'lumotni passiv qabul qilish o'rniga atrof-muhit bilan o'zaro ta'sir orqali faol ravishda bilim quradilar. SI texnologiyalari ushbu nuqtai nazarga tabiiy mos keladi va individual o'quvchilarning ehtiyojlari hamda bilim holatiga mos keladigan shaxsiy, interaktiv o'quv tajribalarini ta'minlaydi.

Yaqin rivojlanish zonasi (ZPD, Zone of proximal development), Vygotskiy (1978) ijtimoiy-madaniy nazariyasining asosiy tushunchasi, Sun'iy intellekt integratsiyasi uchun ayniqsa dolzarbdir. Aqlli repetitorlik tizimlari va moslashuvchan o'quv platformalari murakkab tayanch vositalar sifatida ishlashi mumkin, qiyinchilik darajalarini sozlab, har bir talabaning hozirgi imkoniyatlari va o'sish salohiyatiga aniq moslashtirilgan qo'llab-quvvatlashni taqdim etadi (VanLehn, 2011). Bu dinamik moslashuv Vygotskiyning optimal o'quv qo'llab-quvvatlash bo'yicha orzusining texnologik ro'yobini ifodalaydi.

Bundan tashqari, konstruktivizm tamoyillari hamkorlikda bilim yaratish va ijtimoiy o'zaro ta'sirga urg'u beradi. Zamonaviy Sun'iy intellekt tizimlari aqlli guruhlash algoritmlari, muhokama forumlari tahlili va tengdoshlarni o'rganishni qo'llab-quvvatlash tizimlari orqali bu jarayonlarni osonlashtirishi mumkin. Ushbu nazariy bog'liqliklarni tushunish orqali o'qituvchilar konstruktivist tamoyillarni hurmat qiladigan va texnologik imkoniyatlardan foydalanadigan SI bilan takomillashtirilgan o'quv muhitlarini loyihalashlari mumkin.

Moslashuvchan O'rganish Modellari va Shaxsiylashtirish Nazariyasi

Moslashuvchan o'rganish nazariyasi SI asosidagi ta'lim texnologiyalari uchun maxsus konseptual asosni taqdim etadi. Ushbu yondashuv o'quvchilarning oldingi bilimlari, o'rganish uslublari, kognitiv qobiliyatlari va ta'limiy motivatsiyalari jihatidan farq qilishini tan oladi. Moslashuvchan tizimlar algoritmlardan foydalanib, o'quvchining xususiyatlarini doimiy ravishda baholaydi va o'quv mazmuni,

ritmi hamda qo'llab-quvvatlashni moslashtiradi (Holmes va boshq., 2019).

Moslashuvchan o'rganishning nazariy asoslari kognitiv psixologiyadan, xususan, o'rganish va xotiradagi individual farqlar bo'yicha tadqiqotlarga asoslanadi. SI texnologiyalari ilgari keng ko'lamda amalga oshirib bo'lmaydigan shaxsiylashtirish tamoyillarini amaliy amalga oshirish imkonini beradi (VanLehn, 2011). Mashinaviy o'rganish algoritmlari o'quvchilar ma'lumotlarini juda katta miqdorda tahlil qilib, o'xshashliklarni aniqlashi, o'rganish qiyinchiliklarini bashorat qilishi va har bir o'quvchi uchun optimal o'rganish yo'llarini tavsiya qilishi mumkin (Baker & Inventado, 2014).

Biroq, samarali moslashuvchan o'rganish tizimi uchun o'rganish tahlili, ma'lumotlar maxfiyligi va algoritmik shaffoflikka e'tibor qaratiladi. Moslashuvchan o'qitish uchun nazariy asoslar nafaqat texnik imkoniyatlarni, balki axloqiy jihatlarni, o'quvchining avtonomiyasini va vositachilik o'quv tajribalaridagi inson o'qituvchilarining rolini ham o'z ichiga olishi kerak. Muassasalar shaxsiylashtirish foydalarini mas'uliyatli ma'lumotlarni boshqarish bilan muvozanatlanadigan boshqaruv tizimlarini ishlab chiqishi kerak (Selwyn, 2019).

Rivojlanayotgan kontekstlarda Sun'iy intellektni joriy etish: O'zbekiston tajribasi

SI integratsiyasini turli global kontekstlarda tushunish inklyuziv nazariy asoslarni ishlab chiqishda muhimdir. O'zbekiston rivojlanayotgan mamlakat kontekstida oliy ta'limda Sun'iy intellektni qabul qilish bo'yicha qimmatli misol tadqiqotini taqdim etadi. So'nggi tadqiqotlarga ko'ra, O'zbekiston Markaziy Osiyoda SI Tayyorlik Indeksi bo'yicha yetakchi bo'lib, 'Raqamli O'zbekiston 2030' strategiyasi kabi strategik tashabbuslar orqali Sun'iy intellekt rivojlanishiga milliy sodiqlikni namoyon etdi (Saydazimova & Saydazimova, 2025).

Ushbu istiqbolli rivojlanishlarga qaramay, empirik tadqiqotlarni amalga oshirishda jiddiy qiyinchiliklarni ko'rsatadi. O'zbekistonning 34 ta universitetida Akademik maqsadlar uchun ingliz tili (EAP) va maxsus maqsadlar uchun ingliz tili (ESP) o'qituvchilarini o'rganish tadqiqotlari shuni ko'rsatdiki, o'qituvchilar Sun'iy intellekt integratsiyasiga odatda ijobiy munosabatda bo'lsa-da, ular institutsional siyosatdagi bo'shliqlar, cheklangan kasbiy rivojlanish imkoniyatlari va axloqiy ko'rsatmalar bo'yicha noaniqlik kabi jiddiy to'siqlarga duch kelishadi (Saydazimova & Saydazimova, 2025). Tadqiqotda o'qituvchilar GenAIni qabul qiluvchi va hamkorlik bosqichlariga o'tganini, ammo innovatsiya darajasidagi faollikka erishish uchun qo'shimcha yordamga muhtojligini aniqladi.

Ushbu natijalar rivojlanayotgan hududlarda infratuzilma cheklovlari, professional rivojlanish ehtiyojlari va madaniy omillarni hisobga oluvchi kontekstga xos nazariy asoslarning ahamiyatini ta'kidlaydi. Paiz va boshq. (2025) ingliz tilini o'qitish kontekstlari uchun amaliy qo'llanmada ta'kidlaganidek, muvaffaqiyatli SI integratsiyasi nafaqat texnologik tayyorgarlikni, balki to'liq o'qituvchilarni tayyorlash va institutlarni qo'llab-quvvatlash tizimlarini ham talab qiladi. O'zbekiston tajribasi shuni ko'rsatdiki, nazariy asoslar turli ta'lim kontekstlaridagi haqiqatlarni, jumladan resurslar cheklovlari, raqamli savodxonlikning turli darajalari va madaniy jihatdan moslashuvchan amalga oshirish strategiyalariga bo'lgan ehtiyojni qamrab olishi kerak.

Texnologiyani qabul qilish va institutsional o'zgarishlar doirasi. Pedagogik jihatlardan tashqari, muvaffaqiyatli SI integratsiyasi tashkilot dinamikasini va texnologiyani qabul qilish jarayonlarini tushunishni talab qiladi. Davis (1989) tomonidan ishlab chiqilgan Texnologiyani qabul qilish modeli (TAM) va uning kengaytmalari Sun'iy intellekt texnologiyalarini professor-o'qituvchilar va talabalar qabul qilishiga ta'sir qiluvchi omillar haqida qimmatli tushunchalar beradi. Asosiy o'zgaruvchilar orasida foydalilik qabul qilinishi, foydalanish osonligi, institut qo'llab-quvvatlashi va individual texnologiyaga tayyorgarlik mavjud.

Rogersning (2003) Innovatsiyalarning tarqalishi nazariyasi SI texnologiyalari akademik muassasalarda qanday tarqalishini to'ldiruvchi nuqtai nazarlarni taklif etadi. Qabul qilish egri chizig'ini tushunish — innovatorlar va erta qabul qiluvchilardan tortib, erta va kech ko'pchilikgacha — muassasalarga turli fakultet segmentlari uchun maqsadli strategiyalar ishlab chiqishda yordam beradi. Muvaffaqiyatli integratsiya har bir guruhning muammolarini hal qilish va kengroq qabul qilish uchun kuch yaratishni talab

qiladi.

Institutsional o'zgarish nazariyasi texnologiyani qabul qilish faqat texnik jarayon emas, balki madaniy o'zgarish, siyosat ishlab chiqish va rollar hamda mas'uliyatlarni qayta tuzishni o'z ichiga olishini ta'kidlaydi. Kotterning (1996) o'zgarishlarni boshqarish tizimi va boshqa tashkilot o'zgarish modellari qarshilikni yengish, hamkorliklar tuzish va yangi amaliyotlarni institutsionallashtirish uchun yo'riqnoma beradi. SI integratsiyasi tashabbuslari ushbu tashkilot jihatlarini texnik amalga oshirish bilan birga hal qilishi kerak.

Tizimli Integratsiya bosqichlari. Ushbu nazariy nuqtai nazarlarni sintez qilib, biz oliy ta'limda Sun'iy intellekt uchun to'rt o'zaro bog'langan o'lchovni o'z ichiga olgan tizimli integratsiya bosqichlarini taklif qilamiz: pedagogik asos, texnologik infratuzilma, tashkiliy tayyorgarlik va uzluksiz baholash (Luckin va boshq., 2016). Ushbu tizim muvaffaqiyatli Sun'iy intellekt integratsiyasi bir nechta institut darajalarida muvofiqlik va texnik hamda inson omillariga doimiy e'tibor berishni talab qiladi.

Pedagogik o'lchov SI ilovalarini sog'lom o'rganish nazariyasi va o'quv dizayni tamoyillariga asoslashga urg'u beradi. Texnologik o'lcham infratuzilma talablari, ma'lumot tizimlari va algoritmik imkoniyatlarni qamrab oladi (Baker & Inventado, 2014). Ushbu integratsiyalashgan yondashuv SI texnologiyalari neytral vosita emasligini, balki ta'lim amaliyotlarini asosiy yo'llar bilan shakllantirishini tan oladi (Selwyn, 2019). Nazariy asoslar muassasalarni SI qanday qo'llanilishi bo'yicha ongli tanlovlar qabul qilishda yo'naltirishi kerak, bu ta'lim qadriyatlarini, tenglik tamoyillari va institut maqsadlariga mosligini ta'minlashi lozim. Bunday tizimlar bo'lmasa, SI integratsiyasi pedagogikadan ko'ra texnologiyaga asoslangan bo'lib qolishi mumkin.

Xulosa. Sun'iy intellektni oliy ta'limga integratsiya qilish o'qitish, o'rganish va institut samaradorligini oshirishda katta umidlar beradi (Holmes va boshq., 2019). Biroq, bu salohiyatni amalga oshirish uchun harakatlarni pedagogik, texnologik va tashkiliy o'lchamlarni qamrab oluvchi mustahkam nazariy asoslarni izohlashni talab qiladi. Ushbu maqolada konstruktivist o'rganish nazariyasi kabi asosiy nazariy asoslar ko'rib chiqilgan (Piaget, 1952; Vygotsky, 1978), moslashuvchan o'rganish modellari (VanLehn, 2011), texnologiyalarni qabul qilish bosqichlari (Davis, 1989; Rogers, 2003) va tashkilot o'zgarishi nazariyasi (Kotter, 1996) kabi ko'rsatilgan.

Bizning tahlilimiz shuni ko'rsatadiki, samarali SI integratsiyasi texnik amalga oshirishdan ustun bo'lib, o'rganish nazariyasi, individual farqlar, institut dinamikasi va axloqiy jihatlariga diqqat bilan e'tibor berishni talab qiladi (Selwyn, 2019). Taklif etilgan tizimli integratsiya bosqichlari institutlarga innovatsiyani pedagogik barqarorlik va tashkiliy tayyorgarlik bilan muvozanatlashtiruvchi keng qamrovli yondashuvni taqdim etadi.

Kelajakdagi tadqiqotlar ushbu tizimlarning turli institutsional kontekstlar, fan sohalari va talabalar sonlarida aniq qo'llanilishini o'rganishi kerak. O'zbekiston tajribasi shuni ko'rsatadiki, rivojlanayotgan hududlar kontekstga mos yechimlarni talab qiladigan noyob muammolarga duch kelmoqda, jumladan infratuzilma rivojlanishi, keng qamrovli o'qituvchilarni qayta tayyorlash dasturlari va madaniy jihatdan mos siyosiy asoslar (Saydazimova & Saydazimova, 2025).

Bundan tashqari, Sun'iy intellekt texnologiyalari tez rivojlanishda davom etar ekan yangi imkoniyatlar va muammolarni hal qilish uchun nazariy asoslar qayta ko'rib chiqilishi va takomillashtirilishi kerak (Luckin va boshq., 2016; Paiz va boshq., 2025). Turli kontekstual ehtiyojlarga javob berib, kuchli nazariy asoslarni saqlab qolish orqali, butun dunyo bo'ylab oliy ta'lim muassasalari Sun'iy intellektning salohiyatidan foydalanib, o'z ta'lim vazifalari va qadriyatlariga sodiq qolishlari mumkin.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Baker, R. S., & Inventado, P. S. (2014). Educational data mining and learning analytics. In J. A. Larusson and B. White (eds.), Learning analytics: From research to practice (pp. 61–75). Springer.
2. Davis, F. D. (1989). Usability, usability, and user acceptance of information technology. MIS Quarterly, 13(3), 319–340.

3. Holmes, W., Bialik, M., & Fadel, C. (2019). Artificial intelligence in education: Promises and implications for teaching and learning. Center for Curriculum Redesign.
4. Kotter, J. P. (1996). Managing change. Harvard Business School Press.
5. Luckin, R., Holmes, W., Griffiths, M., & Forcier, L. B. (2016). Intelligence Unleashed: The Case for Artificial Intelligence in Education. Pearson Education.
6. Paiz, J. M., Toncelli, R., & Kostka, I. (2025). Artificial Intelligence, Real Learning: A Guide to Artificial Intelligence in ELT. University of Michigan Press.
7. Piaget, J. (1952). The Origins of Intelligence in Children. International University Press.
8. Rogers, E. M. (2003). The Diffusion of Innovations (5th ed.). Free Press.
9. Saydazimova, I., & Saydazimova, O. (2025). Teachers' Perspectives and Agency in Implementing Artificial Intelligence: The Case of Uzbekistan. Technology in Language Teaching and Learning, 7(4), 102980. <https://doi.org/10.29140/tltl.v7n4.102980>
10. Selvin, N. (2019). Should Robots Replace Teachers? AI and the Future of Education. Polity Press.
11. VanLehn, K. (2011). The Relative Effectiveness of Human Tutoring, Intelligent Tutoring Systems, and Other Tutoring Systems. Educational Psychologist, 46(4), 197-221.
12. Vygotsky, L. S. (1978). Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Harvard University Press.

РОЛЬ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ И ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В СОВРЕМЕННОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЕ

З.Х.Агишева

Филиал КФУ в городе Джизаке, Узбекистан

ZKAgisheva@kpfu.ru

Аннотация: В статье анализируется трансформация образовательного процесса под влиянием систем искусственного интеллекта (ИИ) и цифровых технологий. На основе данных международных исследований 2024–2026 гг., включая отчеты Microsoft и ЮНЕСКО, рассматриваются преимущества адаптивного обучения, персонализации образовательных траекторий и оптимизации нагрузки педагога. Особое внимание уделено лингводидактическому потенциалу интеллектуальных чат-ботов, систем автоматического распознавания речи (ASR) и роботов-ассистентов в преподавании русского языка как иностранного (РКИ). Автор исследует возможности ИИ в инклюзивном образовании, поддержке нейродивергентных студентов, а также анализирует специфику внедрения данных технологий в образовательное пространство Узбекистана. В работе рассматриваются этические риски, такие как «галлюцинации» нейросетей и феномен сужения научного фокуса при использовании ИИ.

Ключевые слова: искусственный интеллект, цифровая трансформация, адаптивное обучение, РКИ, лингводидактика, чат-боты, инклюзивное образование, узбекский язык, нейросети, когнитивная деятельность.

THE ROLE OF DIGITAL TECHNOLOGIES AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE MODERN EDUCATIONAL ENVIRONMENT

Z.Kh.Agisheva

Branch KFU in Jizzakh, Uzbekistan

ZKAgisheva@kpfu.ru